٥. إِسْمُ التَّفْضِيلِ

Yusuf İslam Dağdelen

BİLİNMESİ GEREKEN BAZI NOTLAR:

İSMİ TAFDİL

- Karşılaştırılan iki şey sıfatta müşterek, lakin birinde bu sıfat daha ziyade...

Zeyd, Amr'dan daha faziletlidir.

زَيْدٌ أَفْضَلُ مِنْ عَمْرٍو

mufaddal aleyh — *ismi tafdil* — *mufaddal*

Fil, deveden daha cüsselidir.

الفِيلُ أَضْخَمُ مِنْ الجَمَلِ

mufaddal aleyh — *ismi tafdil* — *mufaddal*

- İsmi tafdilden öncesine *mufaddal (üstün kılınan)*, sonrasına ise *mufaddal aleyh (üstün gelinen)* denir.

- Üzerlerine مَا *nafiye dahil olunca tafdil manası kırılır.* Misalde "Zeyd, Amr'dan faziletli değildir" şeklinde olur ki fazilette eşit ya da Amr daha faziletli manası çıkar.

beşinci şartın anlaşılması açısından önemli!

SEBEBİ SIFAT KONUSU

- Kendisinden sonra gelen ismi vasıflayan (niteleyen) sıfattır. Diğer bir ifadeyle lafızda, görünürde kendisinden önceki isme, hakikatte ise kendisinden sonraki isme sıfat olan vasıfa, sıfatı sebebiyye diyoruz.

"Rabbimiz, bizi halkı zalim olan bu şehirden çıkar" (Nisa,75)

رَبَّنَآ اَخْرِجْنَا مِنْ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ اَهْلُهَاۚ

hakikaten مُتَعَلَّق — *sebebi sıfat* — *lafzen* مَا جَرَى عَلَيْه

Arkadaşı zeki olan çocuk sefer etti.

سَافَرَ الوَلَدُ الذِّكِيُّ صَدِيقُهُ

hakikaten مُتَعَلَّق — *sebebi sıfat* — *lafzen* مَا جَرَى عَلَيْه

- Sıfatın *lafzen döndüğü yere* مَا جَرَى عَلَيْه denirken, *hakikaten sıfat olduğu yere ise,* asıl sıfatlanması gereken ile alakası-irtibatı olduğundan (zamirin dönmesi) مُتَعَلَّق *denir.*

٥. إِسْمُ التَّفْضِيلِ

İSMİ TAFDİL VE AMEL ŞARTLARI

Yusuf İslam Dağdelen

- İsmi tafdil, asıl itibariyle amil değildir, lakin fiile olan benzerliğinden dolayı amel eder.
- Mefulu bihi nahiv alimlerinin ittifakı ile nasb edemez. Ancak fiil manasında olduğu vakit zahir failde amel eder. Fiil manasında olması kendisinde aşağıdaka sayılacak olan beş şartı barındırmasıyla olur.

مَا رَأَيْتُ رَجُلاً اَحْسَنَ فِي عَيْنِهِ الْكُحْلُ مِنْهُ فِي عَيْنِ زَيْدٍ

مَا: menfi kelam (5.) — رَجُلاً: lafzen, ما جَرَى عَلَيْه — اَحْسَنَ: ismi tafdil (sıfat) (1.) — فِي عَيْنِ رَجُلٍ: mufaddal — الْكُحْلُ: fail (3.) — مُتَعَلَّق: hakikaten (2.) — مِنْهُ فِي عَيْنِ زَيْدٍ: mufaddal aleyh (4.)

Zeydin gözündeki sürmeden kendi gözündeki sürme daha güzel olan hiçbir adam görmedim.

İSMİ TAFDİLİN ZAHİR FAİLDE AMEL ETMESİNİN ŞARTLARI:

1.) İsmi tafdil lafzen bir şeye sıfat olacak. (رَجُلاً ← مَا جَرَى عَلَيْه)
اَحْسَنَ — رَجُلاً

2.) İsmi tafdil manen-hakikatte ise başka bir şeyin sıfatı olacak. (الْكُحْلُ ← مُتَعَلَّق)
اَحْسَنَ — الْكُحْلُ

3.) Müteallak, ismi tafdilin lafzen sıfatı olduğu şeye göre mufaddal olacak. (Sürmenin zeydin gözündeki güzelliği)
الْكُحْلُ — رَجُلاً — فِي عَيْنِ رَجُلٍ

4.) Müteallak, başka bir şeye nispetle mufaddal aleyh olacak.
الْكُحْلُ — فِي عَيْنِ زَيْدٍ

5.) Kelam menfi olacak.

İlk dört şart, 5. şart düşünülmediğine göredir. 5. şart devreye girince mufaddal ve mufaddal aleyh değişmektedir.

Zira ismi tafdil, fiile olan benzerliği sebebiyle amel eder. Fiilde tafdiliyet manası ifade etmez. İsmi tafdilde bulunan bu mananın kırılması için kelam menfi yapılır. اَحْسَنَ ismi tafdili حَسُنَ manasında fiil olur, amel eder.